

Лекція 1. Психолінгвістика і теорія комунікації як нові наукові дисципліни.

1. Зміна парадигми: від структуралізму до комунікативної лінгвістики.
2. Історія становлення психолінгвістики (ПЛ).
- 3.Періодизація історії ПЛ.
- 4.Теорія мовленнєвої діяльності у вітчизняній лінгвістиці.
- 5.Предмет, об'єкт, ціль ПЛ.
6. Актуальні проблеми ПЛ.
7. Місце ПЛ в ряду інших дисциплін.
8. Методи психолінгвістичних досліджень: спостереження, експеримент, дискурс-аналіз.

СИНОПСИС (Лекція 1)

❖ Психолінгвістика – складова антропоцентричного мовознавства (неолінгвістики). Психолінгвістика – наука, предмет якої – **комунікативна компетенція людини, що розглядається в індивідуально-психологічному аспекті.**

❖ Психолінгвістика включає в свій склад загальну і приватну психолінгвістики. До приватних належить соціальна і вікова психолінгвістики.

❖ Методи психолінгвістики – це методи наук, до яких вона сходить корінням: мовознавства (наприклад, **описові і порівняльно - описові**), психології (**спостереження за живою мовою і експеримент**).

❖ Перші спроби поєднати психологічний та мовознавчий підходи належать німецькому філософу-психологу **Вільгельму фон Гумбольдту**. Для розвитку мовознавства і, зокрема, ПЛ важливою була його ідея про суперечливі якості мови - як динамічного утворення, **як діяльності** і як її продукта. Розуміння мови як діяльності передбачає активність, тобто мова як соціальне явище впливає на людину.

❖ **Психолінгвістика** (грец. Psychē – душа і франц. Linguistique – наука про мову) – наука, яка вивчає процеси утворення, сприйняття та формування мовлення у їх взаємодії із системою мови, а також розробляє моделі мовленнєвої діяльності та психіологічної мовленнєвої організації людини, перевіряє їх у процесі психологічних експериментів.

❖ ПЛ вивчає: мову та інтелект, зв'язок між мовою і мисленням, вплив на свідомість за допомогою мови, загальні закономірності розвитку мовлення в онтогенезі, формування мовної свідомості, функціонування мовної особистості.

❖ **Актуальні проблеми ПЛ:** мова як діяльність, природа мовної здібності, процеси породження та сприйняття висловлення, психолінгвістичні механізми, аналіз мовної комунікації, етнокультурні особливості мовленнєвої діяльності, онтогенез мови.

❖ **Методи** психолінгвістичних досліджень: *загальнонаукові:* аналіз, синтез, порівняння, спостереження, самоспостереження, експеримент; *фізіологічні* методи вивчають якості психічних процесів, що є основою мовленнєвої діяльності; *лінгвістичні:* порівняльно-історичний, зіставний, стилістичний тощо. Найчастіше у ПЛ послуговуються експериментальними психологічними методами та асоціативними психологічними методиками. У психолінгвістиці третього періоду – міждисциплінарні методи: дискурс-аналіз, конверсаційний та прагмалінгвістичний аналізи.

❖ **Взаємозв'язок з іншими дисциплінами:** розділи традиційного мовознавства (фонетика, граматики, лексикологія, стилістика); сучасні напрями (когнітивна, комунікативна лінгвістика, прагмалінгвістика, соціолінгвістика, лінгвістичний аналіз тексту, психологія, культурологія, етнологія, теорія комунікації, медицина (нейролінгвістика)).